

مرکز مدیریت حوزه علمیه قم

معاونت آموزش

مدیریت امتحانات

بسمه تعالی

امتحانات پایان سال - خرداد ۱۳۸۸

پاسخنامه

پایه :		۲	موضوع :	نحو ۲
تاریخ :		۸۸/۳/۲۶	ساعت :	۱۸

نام کتاب: شرح سیوطی، از باب الابتدا تا باب فاعل + تجزیه و ترکیب نیمه اول جزء سی

لطفاً به همه سؤالات تستی و ۸ سؤال تشریحی پاسخ دهید، در صورت پاسخ به همه به سؤال آخر نمره داده نمی‌شود (تستی ۱ و تشریحی ۲ نمره)

تستی:

۱. گزینه صحیح را انتخاب کنید. ب

- ☐ ا. فعل متعدی واوی رفع و جزم آن تقدیری است
☒ ب. فعل معتلّ الفی رفع و نصب آن تقدیری است
☐ ج. فعل معتلّ یائی نصب و رفع آن تقدیری است
☐ د. فعل معتلّ واوی و یائی نصب آن تقدیری است

۲. در کدامیک از موارد زیر «أی» مبنی است؟ ا

- ☒ ا. أی اضافه شود و صدر صله آن ضمیر محذوف باشد
☐ ب. أی اضافه شود و صدر صله آن مذکور باشد
☐ ج. أی اضافه نشده باشد و صدر صله آن محذوف باشد
☐ د. أی اضافه نشده باشد و صدر صله آن ضمیر مذکور باشد

۳. ترکیب «مسفرة» در آیات شریفه «وجوه یومئذ مسفرة ضاحكة مستبشرة» چیست؟ ب

- ☐ ا. مبتدای اسمی
☒ ب. خبر
☐ ج. مبتدای وصفی
☐ د. فاعل

۴. الإلغاء ..... و هو ..... ا

- ☒ ا. إبطال العمل لفظاً ومحلاً - جائز
☐ ب. إبطال العمل لفظاً ومحلاً - واجب
☐ ج. إبطال العمل لفظاً فقط - جائز
☐ د. إبطال العمل لفظاً فقط - واجب

تشریحی:

۱. سه وجه از وجوه شباهت «حروف مشبهة بالفعل» و فعل را بنویسید.

وهی الحروف المشبهة بالفعل فی کونها رافعة وناصبة وفی اختصاصها بالأسماء وفی دخولها علی المبتدأ والخبر وفی بنائها علی الفتح وفی کونها ثلاثية ورباعية وخماسية کعدد الأفعال.

۲. عبارت «وکلمة بها کلام قد یؤم» را با ذکر مثال توضیح دهید.

یعنی در مواردی در لغت از لفظ «کلمه» معنای «کلام» اراده می‌شود مانند: کلمة اخلاص نسبت به لا إله الا الله.

۳. شرط «علم» و «صفت» که جمع مذکر سالم بسته می‌شوند را بنویسید.

وهو کلّ علم لمذکر عاقل خال من تاء التأنیث وکلّ صفة كذلك مع کونها لیست من باب «أفعل فعلى» و لا «فعلان فعلى».

۴. موصول حرفی را تعریف کرده و موصولات اسمی مشترک را نام ببرید.

الموصول الحرفی ما أوّل مع صلته بمصدر.

ومن و ما وأل تساوی ما ذکر وهکذا ذو عند طیّ قد شهر.

۵. صفت صریحه و غیر صریحه را تعریف کرده و بنویسید کدام یک صله برای الف و لام موصول قرار می‌گیرد؟
وصفة صريحة أى خالصة الوصفية كاسمى الفاعل والمفعول صلة آل بخلاف غير الصريحة وهى التى غلب عليها الاسمية كالأبطح.

۶. آیا اسم زمان خبر برای «جثه» واقع می‌شود، با ذکر شرائط توضیح دهید.

و لا يكون اسم زمان خبراً عن جثة، وإن يفد الإخبار به فأخبر نحو: أ. كان المبتدأ عاماً والزمان خاصاً نحو: نحن فى شهر كذا. ب.
أو كان اسم الذات مثل اسم المعنى فى وقوعه وقتاً دون وقت، نحو: الورد فى أيار.

* «وفى تسمية أفعال المقاربة بذلك تغليب إذ منها ما هو للشرع وما هو للرجاء».

۷. عبارت فوق را توضیح داده و برای هر کدام از اقسام آن دو مثال بنویسید.

در نامگذاری این افعال به افعال مقاربه تغلیب صورت گرفته است چون بعضی از این افعال به معنای مقاربه نیست بلکه به معنای شروع و یا ترجی و امیدواری است. فعل مقاربه: کاد - کرب. فعل ترجی: عسی - حری - اخلولق - أوشک. فعل شروع: أنشأ - طفق - جعل - أخذ - علق.

۸. افعال قلوب را تعریف کرده و تعلیق را توضیح دهید.

هى أفعال تدخل على المبتدأ والخبر بعد أخذها الفاعل فتتصبها مفعولين لها والتعليق هو إبطال العمل لفظاً فقط لا محلاً.

۹. آیه «إِذَا كَالُوهُمْ أَوْ وَزَنُوهُمْ يُخْسِرُونَ» را ترکیب کرده و تجزیه کلمات خواسته شده را بنویسید.

إذا: شرطیه زمانیه متعلق به یخسرون یا کالوه. کالوهم: فعل و فاعل و مفعول، شرط برای إذا و مضاف الیه إذا بنا بر قول مشهور (محلاً مجرور). أو: حرف عطف. وزنوهم: فعل و فاعل و مفعول، عطف بر کالوهم (محلاً مجرور) یخسرون: فعل و فاعل، جواب برای إذا محلی از اعراب ندارد.

کالوا: فعل ماضی - صیغه سوم - اجوف یائی - ثلاثی مجرد - معلوم

یخسرون: فعل مضارع - صیغه سوم باب افعال - صحیح - ثلاثی مجرد - معلوم